

Verklaring van Mannheim

„150 jaar Akte van Mannheim: motor voor een dynamische Rijn- en binnenvaart“

Voortgangsverslag, 6 december 2023

De voor de binnenvaart bevoegde ministers van de vijf lidstaten van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart hebben op 17 oktober 2018 de "Verklaring van Mannheim" aangenomen. Met deze verklaring hebben zij concreet uiting willen geven aan hun inzet voor de duurzame ontwikkeling van de Rijn- en binnenvaart en opnieuw het belang benadrukt van de Akte van Mannheim en de CCR. De ministers van de lidstaten hebben de CCR verzocht in 2023 verslag uit te brengen over de geboekte vooruitgang bij de verwezenlijking van de doelstellingen die in de Verklaring zijn vervat.

Dit voortgangsverslag is gepresenteerd op het CCR-colloquium "Verklaring van Mannheim - 5 jaar verder" en komt tegemoet aan het verzoek van de lidstaten. De belangrijkste verwezenlijkingen kunnen beter worden begrepen door de Verklaring van 2018 als kapstok te gebruiken.

1. *Wij zijn gecommitteerd aan de Akte van Mannheim en de daarin neergelegde beginselen en onderschrijven het fundamentele belang van de Akte voor een florerende binnenvaart en economie in het Rijnstroomgebied.*

Wij bevestigen de centrale rol van de Akte van Mannheim voor de vruchtbare samenwerking van de Rijnsoeverstaten en België in het kader van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) met betrekking tot aangelegenheden die de Rijn- en binnenvaart betreffen en zijn bereid de CCR daartoe te voorzien van adequate financiële middelen.

Wij verwelkomen de toonaangevende en toekomstgerichte activiteiten van de CCR als kenniscentrum voor de Rijn- en binnenvaart in Europa en wensen deze uit te breiden.

De CCR speelt al meer dan 200 jaar een essentiële rol bij het waarborgen van de veiligheid en het bevorderen van de binnenvaart en de economische bloei in het Rijnstroomgebied. Hoewel de aard van de uitdagingen in de loop van de decennia is veranderd, biedt de Akte van Mannheim nog steeds de instrumenten die het mogelijk maken de Rijn- en binnenvaart te ondersteunen als een duurzame en betrouwbare vervoerswijze. Adequate financiële middelen zijn een voorwaarde om de CCR in staat te stellen de huidige en toekomstige uitdagingen aan te gaan en haar rol verder uit te bouwen.

De CCR steunt de binnenvaart bij de aanzienlijke uitdagingen waaraan de sector vandaag het hoofd moet bieden, waaronder de duurzaamheid (punt 4), digitalisering (punt 5), economische kwesties (punt 6) en bemanningen en beroepskwalificaties (punt 7). Zij doet dit door de stakeholders samen te brengen, de uitwisseling van ervaring te bevorderen en waar nodig regelgeving te ontwikkelen.

De aanpassing aan de klimaatverandering is een thema dat sinds 2018 steeds belangrijker is geworden. De CCR analyseert de beschikbare informatie uit verschillende bronnen, waaronder de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) en de Internationale Commissie voor de Hydrologie van het Rijngebied (CHR), en evalueert de gevolgen voor de Rijnvaart. Daarnaast verenigt de CCR alle stakeholders die samenwerken om de binnenvaart aan te passen aan de veranderende omstandigheden. In 2023 heeft de CCR de derde editie van de reflectienota "Act now!" over laagwater gepubliceerd op basis van de workshops die in 2019 en 2023 zijn gehouden.

Een ander voorbeeld van de rol van de CCR als kenniscentrum voor de Europese binnenvaart is de publicatie van haar jaarlijkse rapporten over de economische ontwikkelingen, waarvan de Market Observation het belangrijkste is. Deze rapporten spelen een belangrijke rol door beleidsmakers, banken en ondernemers te voorzien van actuele en betrouwbare economische gegevens. Dankzij de marktobservatieactiviteit van het secretariaat kunnen de lidstaten van de CCR en andere gebruikers de gevolgen van ontwikkelingen zoals de oorlog in Oekraïne, de energievoorziening en de inflatie volgen.

2. *WIJ steunen de constructieve samenwerking tussen de CCR en de Europese Unie (EU), de andere rivierencommissies, de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties, de door de CCR erkende organisaties en alle andere binnenvaartactoren.*

WIJ waarderen de waardevolle bijdragen van alle betrokken partijen aan de duurzame ontwikkeling van de binnenvaart in ecologisch, sociaal en economisch opzicht.

De uitdagingen waarvoor de binnenvaart zich gesteld ziet, hebben de CCR en de EU, die gelijkgerichte doelstellingen nastreven, aangezet tot een pragmatische samenwerking. In deze context oefent de CCR haar regelgevende bevoegdheden uit met volledige inachtneming van de Europese regelgeving.

Wat de huidige uitdagingen van de binnenvaart betreft, werkt de CCR intensief samen met alle stakeholders. De routekaart voor het terugdringen van de emissies in de binnenvaart is hiervan een goed voorbeeld. Deze routekaart is ontwikkeld met medewerking van de erkende organisaties van de CCR en is gepresenteerd bij talrijke gelegenheden op nationaal en internationaal niveau, bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst in het kader van de Rijn-Alpencorridor. De CCR heeft ook actief deelgenomen aan de "Connecting Europe Days" in 2022. Daarnaast heeft de CCR bijgedragen aan een VN/ECE-workshop over laagwater en heeft zij met de Europese Commissie van gedachten gewisseld over de definitie van de "goede navigatiestatus" in het kader van de herziening van de TEN-T-verordening. Op het gebied van de marktobservatie heeft de CCR haar samenwerking met de Donaucommissie versterkt. Het partnerschap met het Oil Companies International Maritime Forum (OCIMF) heeft geresulteerd in de publicatie, in 2023, van de tweede editie van de Internationale veiligheidsrichtlijnen voor binnentankschepen en terminals (ISGINTT).

De samenwerking van de CCR met andere internationale organisaties is voornamelijk gebaseerd op bilaterale overeenkomsten. Het belang van deze samenwerkingskaders is sinds de ondertekening van de Verklaring herhaaldelijk benadrukt. In 2022 is de samenwerkingsovereenkomst met de Moezelcommissie verlengd. In 2021 is het partnerschap met de CHR doorgetrokken met de ondertekening van een document waarin de twee commissies hun samenwerking opnieuw bevestigen. Dit partnerschap betreft activiteiten in verband met de aanpassing aan klimatologische omstandigheden.

3. *WIJ benadrukken de centrale rol van het Europees Comité voor de opstelling van standaarden voor de binnenvaart (CESNI) als innovatief, efficiënt en praktijkgericht orgaan en begroeten de beoogde uitbreiding van de taken van dit Comité.*

WIJ streven voor CESNI naar een duurzaam partnerschap met de EU op basis van een gezamenlijke langetermijnfinanciering.

CESNI is het resultaat van een vruchtbare samenwerking tussen de CCR en de EU. Sinds 2015 werkt dit comité aan de ontwikkeling van standaarden voor de binnenvaart om de internationale harmonisatie van regelgeving te waarborgen. De representatieve erkende organisaties van de sector worden actief betrokken bij het opstellen van de CESNI-standaarden. Naast de standaarden voor de technische voorschriften voor de binnenschepen (ES-TRIN) en de beroepskwalificaties (ES-QIN), is in 2021 ook een standaard gepubliceerd voor de rivierinformatiediensten of RIS (ES-RIS). In dit kader heeft CESNI in 2019 een nieuwe permanente werkgroep ingesteld die zich bezighoudt met informatietechnologieën. De standaarden gaan vergezeld van praktische handleidingen of FAQ's om de dagelijkse toepassing van deze documenten te vergemakkelijken.

De samenwerking tussen de EU en de CCR in het kader van CESNI is verlengd voor een periode van zes jaar, met een nieuwe overeenkomst die loopt vanaf 2022. Ook in de toekomst moet worden gezorgd voor voldoende financiële middelen om adequate standaarden op te stellen, die essentieel zijn om de innovatie in de binnenvaart te bevorderen. Ontwikkelingen zoals de inzet van nieuwe energiebronnen, digitalisering en automatisering maken een voortdurende actualisering van de genoemde standaarden nodig. Door de ontwikkeling van deze standaarden speelt CESNI een essentiële rol bij de ondersteuning van de binnenvaart bij haar uitdagingen op het gebied van innovatie, zoals in de volgende paragrafen wordt aangetoond, wat eens te meer het belang van een krachtenbundeling tussen de CCR en de EU benadrukt.

4. *WIJ benadrukken de noodzaak van moderne, haalbare en geharmoniseerde milieu- en veiligheidsvoorschriften voor de Rijn- en binnenvaart.*

WIJ dragen de CCR op om met het oog op een verdere verbetering van de ecologische duurzaamheid van de binnenvaart een routekaart op te stellen om de uitstoot van

- broeikasgassen tegen 2035 met 35% ten opzichte van 2015 terug te dringen,*
- verontreinigende stoffen tegen 2035 met ten minste 35% ten opzichte van 2015 te verminderen,*
- broeikasgassen en andere verontreinigende stoffen nagenoeg uit te bannen tegen 2050.*

WIJ wijzen op de noodzaak van nieuwe financiële instrumenten om de genoemde ecologische doelen te behalen en vertrouwen de CCR de taak toe om het voortouw te nemen bij de ontwikkeling daarvan.

Een eerste stap werd in 2019 gezet met de lancering van een diepgaande studie door de CCR over de financiering van de energietransitie naar een emissievrije Europese binnenvaart. Deze studie heeft in 2021 geresulteerd in een serie rapporten over verschillende aspecten van de energietransitie die de binnenvaart betreffen (technische en economische aspecten, financiering van de maatregelen).

De studie heeft ook gediend als basis voor de routekaart voor het terugdringen van de emissies in de binnenvaart terug te dringen. Dit strategische document, dat in 2021 is aangenomen, schetst overgangstrajecten voor de vloot en identificeert een aantal potentiële financiële, regelgevende en vrijwillige maatregelen. Deze zijn met name gebaseerd op de standaarden die door CESNI zijn aangenomen om het veilige gebruik van alternatieve energiebronnen mogelijk te maken en aldus hun ontwikkeling te steunen. In dezelfde geest heeft een tiental schepen die op alternatieve energiebronnen varen internationale onthefingen gekregen van het Reglement Onderzoek schepen op de Rijn (ROSR) om de eerste proeven op de Rijn en andere waterwegen van de EU mogelijk te maken. De CCR heeft haar rol op het gebied van innovatie dus volledig waargemaakt. Zij heeft de uitvoering van proefprojecten mogelijk gemaakt, waarvan de terugkoppeling van onschatbare waarde zal zijn om het regelgevingskader verder te verfijnen en de economische en ecologische duurzaamheid te toetsen. De CCR heeft in 2021 ook een workshop gehouden over alternatieve energiebronnen voor elektrische voortstuwingssystemen in de binnenvaart.

5. *WIJ dringen er bij de CCR met klem op aan de verdere ontwikkeling van digitalisering, automatisering en andere moderne technologieën te bevorderen en aldus bij te dragen aan de concurrentiekracht, veiligheid en verduurzaming van de binnenvaart.*

Ook hier heeft de CCR verschillende beslissingen genomen om de ontwikkelingen te steunen door een aanpassing van haar reglementen. Bepaalde documenten, zoals het Rijnpatent, kunnen voortaan bij controles in elektronische vorm worden overgelegd. En bepaalde informatie die nodig is voor de veiligheid van de binnenvaart moet voor steeds meer schepen elektronisch worden doorgegeven. De CCR zet daarom de implementatie van River Information Services op de Rijn voort, met name op basis van de CESNI-standaarden.

Op het gebied van geautomatiseerd varen is in 2018 een internationale definitie aangenomen van de automatiseringsniveaus, die in 2022 is geactualiseerd, wat tot een referentie-document is uitgegroeid voor instanties en spelers in de binnenvaart. Bovendien zijn een wettelijk kader en geschikte structuren en procedures ingevoerd om ontheffingen van alle CCR-reglementen mogelijk te maken in het kader van proefprojecten met geautomatiseerde of op afstand bestuurde schepen. Op dit moment worden verschillende verzoeken tot ontheffing onderzocht en de eerste proeven staan gepland voor 2024, waarmee de voortrekkersrol van de Rijnvloot wordt bevestigd. Tot slot gaan deze nieuwe technologieën hand in hand met de noodzakelijke werkzaamheden op het gebied van cyberveiligheid. De resultaten van deze activiteiten zijn direct bruikbaar voor de lidstaten.

Ook het Rijnvaartpolitiereglement is aangepast om rekening te houden met deze nieuwe technologieën en de veiligheid van de scheepvaart op de Rijn verder te vergroten. Deze activiteiten in samenwerking met de sector hebben geleid tot de modernisering van bepaalde nautische regels.

6. *WIJ wensen de rol van de binnenvaart als een economisch relevante vervoerswijze met een hoog ontwikkelings- en innovatiepotentieel te versterken.*

WIJ verzoeken de CCR derhalve om

- in samenwerking met de lidstaten zorg te dragen voor een snellere en efficiëntere afhandeling van binnenschepen in de zeehavens,*
- de integratie van de binnenvaart in digitale en multimodale logistieke ketens te bespoedigen,*
- naar een betere coördinatie van de nationale financieringsprogramma's te streven en duidelijke informatie over deze programma's te verstrekken.*

De CCR blijft fungeren als platform voor uitwisselingen tussen haar lidstaten en binnenvaartpartijen over onderwerpen zoals de logistieke ketens tussen de zeehavens en het achterland. Dit maakt waardevolle uitwisselingen van beste praktijken mogelijk, bijvoorbeeld over de aanpak van de congestie in de zeehavens Rotterdam en Antwerpen, met name wat de containerschepen betreft.

In 2020-2023 heeft de CCR ook deelgenomen aan het onderzoekswerk voor het PLATINA3-project dat is gericht op een betere integratie van de binnenvaart in de logistieke ketens.

De CCR inventariseert daarnaast op een permanente basis de nationale steunprogramma's van de lidstaten en de adviezen van de sector op dit gebied. De CCR blijft nadenken over mogelijke verbeteringen, met name met het oog op financiële instrumenten op Europees niveau die op de binnenvaart zijn toegesneden.

7. *WIJ zijn ons bewust van het belang van goed opgeleid personeel aan boord van de schepen en de uitdaging om in de nabije toekomst in toenemende mate pensioneringen te moeten ondervangen.*

WIJ dragen de CCR op

- moderne en flexibele bemanningsvoorschriften uit te werken die tevens rekening houden met sociale overwegingen en met de nieuwe technologieën die de arbeidsomstandigheden aan boord en aan de wal in snel tempo veranderen,*
- verdere bijdragen te leveren aan de vergroting van de attractiviteit van binnenvaartberoepen, bijvoorbeeld door gerichte campagnes.*

Met de inwerkingtreding van het nieuwe Reglement betreffende het scheepvaartpersoneel op de Rijn (RSP) op 1 april 2023 heeft de CCR een competentiegericht systeem voor beroepskwalificaties in de binnenvaart ingevoerd. Dit systeem is op Europees niveau geharmoniseerd met betrekking tot de verkrijging van beroepskwalificaties voor de bemanningsleden aan boord van binnenschepen en is gebaseerd op de CESNI-standaarden. Tegelijkertijd heeft de CCR, zoals onder het vorige punt is aangegeven, voor het eerst de mogelijkheid ingevoerd om voor innovatieve schepen te kunnen afwijken van de bemanningsregels. De erkenning van het personeel op schepen die varen op alternatieve energiebronnen en het personeel dat is betrokken bij geautomatiseerde of op afstand bestuurd schepen is een onderwerp dat met name voor CESNI, maar ook voor de CCR, van groot belang is.

Met het nieuwe RSP vergemakkelijkt de CCR ook de instroom van personeel uit de maritieme sector dat van loopbaan wenst te veranderen om in de binnenvaart te gaan werken. Het RSP versnelt ook het carrièreverloop voor de bemanningsleden aan boord van binnenschepen. De werkzaamheden van de CCR op het gebied van de marktobservatie tonen aan dat de wervingscampagnes voor personeel en de steunregelingen ten gunste van de opleidingen in de lidstaten moeten worden voortgezet.

Conclusies

De Verklaring van Mannheim heeft sterke impulsen gegeven aan essentieel werk. Hoewel aanzienlijke vooruitgang is geboekt, liggen nog veel uitdagingen in het verschiep. De CCR staat klaar om deze aan te gaan, waarbij zij kan bogen op een 200-jarige ervaring in dienst van de binnenvaart. Het lijkt geen twijfel dat de CCR dankzij haar 360° kennis en haar vermogen om snel te reageren op beleidsbehoeften in de beste positie verkeert om te kunnen inspelen op deze uitdagingen. Dankzij de expertise van haar lidstaten en de samenwerking met alle stakeholders kan de CCR de best mogelijke oplossingen vinden voor de huidige en toekomstige uitdagingen.

De CCR zal er ook voor zorgen dat zij een organisatie blijft die wendbaar is, zich kan aanpassen en zich kan richten op de uitdagingen van nu en morgen, met het oog op de best mogelijke kosteneffectiviteit.

De CCR zal de regelgevende bevoegdheden uitoefenen die voortvloeien uit de Akte van Mannheim en zich met de steun van haar lidstaten blijven inzetten voor de bevordering van een bloeiende, veilige en milieuvriendelijke binnenvaart, op de Rijn en daarbuiten, waartoe zij zich heeft verplicht.

De CCR zal de antwoorden op de huidige en toekomstige uitdagingen permanent blijven evalueren en regelmatig verslag uitbrengen over de geboekte vooruitgang bij de tenuitvoerlegging van de Verklaring van Mannheim, met name door middel van de verslagen die worden opgesteld aan het einde van elk voorzitterschap van twee jaar.